

Σχολικός εκφοβισμός

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ (Διδασκαλία)

Στο διαδικτυακό μάθημα παρατίθενται κείμενα, εικόνες / αφίσα, στατιστικός πίνακας σχετικά με την ενδοσχολική βία, με στόχο να προβληματιστούν οι μαθητές, να συζητήσουν, να σταθούν κριτικά και επικριτικά απέναντι στο φαινόμενο και να αναζητήσουν μέτρα πρόληψης και εξάλειψής του.

Δεν είναι απαραίτητο να διδαχτούν όλα τα κείμενα. Οι συνάδελφοι μπορούν να επιλέξουν ή να εμπλουτίσουν τη διδασκαλία τους με άλλα σχετικά, ανάλογα με τις ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τάξης τους.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ (Κριτήριο)

Το κριτήριο είναι προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις των Πανελλαδικών εξετάσεων. Μπορεί επίσης να δοθεί ως φύλλο εργασίας ή να αξιοποιηθεί στη διδασκαλία.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1. Η βία με εικόνες

I.

Κάθε πρωί, όλα τα όμορφα πράγματα στον κόσμο,
το καινούργιο φως, η μυρωδιά του φούρνου,
είναι εκεί για την Άννα, τη Βασιλική, τον Τάσο και το Δαμιανό,
για το Γιάννη, την Ελευθερία, την Αγγελική, το Χασάν και την Ειρήνη.
Όλα τα όμορφα κι ωραία, τα χαμόγελα,
οι λέξεις που προφέρονται ψιθυριστά,
είναι για το Δημήτρη, την Κατερίνα, τη Λουκία,
για το Μάνο, τη Νούρια, τον Ντούσαν και την Πωλίνα.
Τα όμορφα πράγματα είναι για τον Κωνσταντίνο,
τη Ράισα, τη Μαργαρίτα και την Τάνια,
είναι για το Φώτη και τον Ούρι,
είναι για την Ξένια,
είναι για τη Γιολάντα,
είναι για τη Ζωή.
Δεν είναι
για
μένα,

(Από το βιβλίο του Tassies «μου έκλεψαν το όνομά μου»)

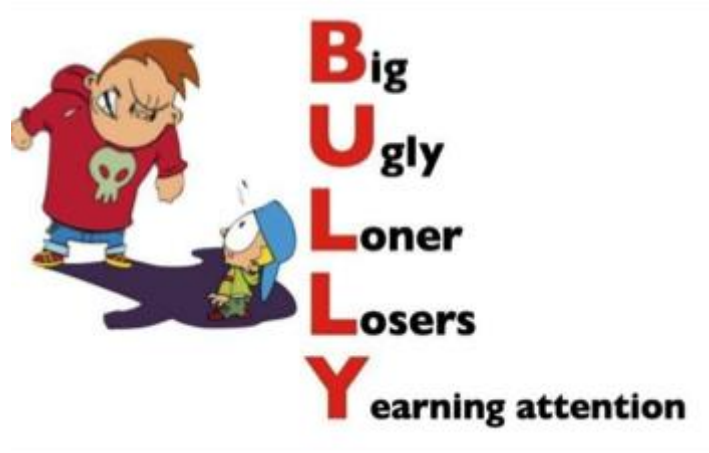
I.

II.

III.

IV.

V.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να περιγράψετε και να συζητήσετε τις εικόνες (II,III, IV,V, VI). Να γράψετε μια λεζάντα για την καθεμιά.
2. Να επιλέξετε και να αξιοποιήσετε μερικές από τις παραπάνω εικόνες, για να δημιουργήσετε μια σύντομη ιστορία.
3. Με αφορμή το κείμενο «Μου έκλεψαν το όνομά μου» και κάποιες από τις παραπάνω εικόνες, να γράψετε ημερολόγια τριών ημερών του παιδιού θύματος ή ένα μήνυμα στον υπολογιστή σε έναν φίλο, στο οποίο το θύμα εκφράζει τα συναισθήματα και τις σκέψεις του για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στο σχολείο.
4. « Όλα τα όμορφα πράγματα στον κόσμο δεν είναι για μένα» (από τη διαφάνεια I). Να γράψετε μια σύντομη ιστορία (150 περίπου λέξεων), ξεκινώντας την ιστορία σας έτσι «Όλα... για μένα»

(Από την [Πολύτροπη Γλώσσα](#))

2. Σχολικός εκφοβισμός: η αναγνώριση ενός προβλήματος

Η ιστορία του σχολικού εκφοβισμού είναι μακρά και σε πολλές περιπτώσεις τραγική (αυτοκτονίες ή δολοφονίες παιδιών, το λεγόμενο bullcide). Όμως, η αναγνώρισή του ως πρόβλημα και οι προσπάθειες για την αντιμετώπισή του βρίσκονται ακόμη σε νηπιακό στάδιο. Πολλοί δεν αναγνωρίζουν καν το πρόβλημα, άλλοι το θεωρούν μια «φυσιολογική» παράμετρο της σχολικής ζωής («παιδιά είναι, έτσι κάνουν») και ορισμένοι - οι πιο τραγικοί - το αντιμετωπίζουν σαν αναγκαίο τρόπο κοινωνικοποίησης του παιδιού σε μια σκληρή και ανταγωνιστική κοινωνία («θα φάει και θα δώσει χαστούκια για να σκληραγωγηθεί»).

Όμως, τίποτα από τα παραπάνω δεν ισχύει. Δεν είναι «φυσιολογικό» παιδιά να εκφοβίζουν παιδιά. Δεν υπάρχει κάποια δεδομένη ανθρώπινη φύση που να έχει βιολογικά εγγεγραμμένο στον κώδικα της τον κανόνα «δείξε ότι είσαι κάποιος εκβιάζοντας και χτυπώντας»! Ή για να το πούμε με άλλα λόγια, οι κοινωνικές επιστήμες εδώ και πολλά χρόνια έχουν δείξει ότι δεν υπάρχει κάποια εγγενώς βίαιη ανθρώπινη φύση. Δεν είμαστε όλοι «παιδιά του Κάιν» όπως προσπαθούν να μας πείσουν οι βιολογικές προσεγγίσεις που αντιμετωπίζουν τον άνθρωπο σαν ένα σύνολο από «εγωιστικά γονίδια», αθλώνοντας έτσι τις κοινωνικές ανισότητες και τις δομές που δημιουργούν τους όρους εκδήλωσης της βίας.

Εδώ αξίζει να προσθέσουμε, ως έμμεση απάντηση σε όσους θεωρούν ότι η ζωή είναι αγώνας στον οποίο κερδίζει ο πιο σκληραγωγημένος, προτρέποντας τα παιδιά τους να είναι ανταγωνιστικά και σκληρά, ότι δεν θα εκπλαγούν αν βρουν τον εαυτό τους στα παρακάτω λόγια: «Η ιδέα του αγώνα είναι τόσο παλιά όσο και η ίδια η ζωή, καθώς η ζωή διατηρείται μόνο επειδή άλλα πράγματα χάνονται μέσα από τον αγώνα. Σε αυτόν τον αγώνα, ο πιο ικανός κερδίζει, ενώ ο λιγότερο ικανός, ο αδύναμος, χάνει. Ο αγώνας είναι ο πατέρας όλων των πραγμάτων». Ενδεχομένως, να εκπλαγούν άσχημα όταν πληροφορηθούν ότι το απόσπασμα είναι από ομιλία του Χίτλερ στο Κάλενμπαχ το 1928.

...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Με ποιον τρόπο συνδέονται η πρώτη και η δεύτερη παράγραφος του κειμένου, βλ. και ['Εκφραση-Έκθεση Α' λυκείου, σ.272](#); Ποιες απόψεις αντιπαρατίθενται;
2. Να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα και το ύφος του κειμένου.
3. Να σχολιάσετε τη χρήση των εισαγωγικών και των παρενθέσεων στο κείμενο.
4. Να οργανώσετε μια συζήτηση με μορφή λόγου αντίλογου. Μία ομάδα να επιχειρηματολογήσει υπέρ της άποψης που εκφράζεται στη β' παράγραφο (*Δεν είναι φυσιολογικό παιδιά να εκφοβίζουν παιδιά...*). Μια άλλη ομάδα να επιχειρηματολογήσει υπέρ της άποψης που διατυπώνεται στη γ' παράγραφο (*...η ζωή είναι ένας αγώνας στον οποίον κερδίζει ο πιο σκληραγωγημένος...*).

Για τις «αυταπόδεικτες αλήθειες» που στηρίζονται στη φύση, βλ. και το κείμενο του Ε.Παπανούτσου *Το δίκαιο της πυγμής*, ['Εκφραση-Έκθεση Γ' λυκείου, σ.30](#), καθώς και το βιβλίο της Άννας Φραγκουδάκη, *Γλώσσα και ιδεολογία*, σ.180. Για την οργάνωση της συζήτησης μπορείτε να λάβετε υπόψη τους προτεινόμενους κανονισμούς ή να θεσπίσετε και να τηρήσετε άλλους, δικούς σας.

(Από την [Πολύτροπη Γλώσσα](#))

3. Ποσοστά μαθητείας

Κάθε χρόνο στην Αμερική ένα εκατομμύριο παιδιά πηγαίνουν στο σχολείο έχοντας στη σάκα τους περίστροφο .

Στην κεντρική Φλόριντα εδράζεται το δημόσιο σχολείο των ΗΠΑ με το μεγαλύτερο ποσοστό εγκληματικότητας: σε τρία χρόνια έχουν σημειωθεί 44.000 βίαια περιστατικά μέσα στο σχολείο.

Από την 1η Ιουλίου 1998 έως τις 30 Ιουνίου 1999 47 παιδιά σκοτώθηκαν σε σχολείο της ΗΠΑ με βίαιο τρόπο.

Στα σχολεία της Αυστραλίας 1 στα έξι παιδιά σε κάθε τάξη υφίσταται bullying (σκόπιμη, απρόκλητη κατάχρηση δύναμης από ένα ή περισσότερα παιδιά με σκοπό την πρόκληση πόνου ή στεναχώριας σε άλλο παιδί σε επαναλαμβανόμενες ευκαιρίες) . Στην Αγγλία το αντίστοιχο ποσοστό σε μαθητές 12-16 ετών φτάνει το 20% .

Ποσοστά μαθητείας

<http://ippopotamos.wordpress.com/2012/03/page>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να διαβάσετε το παραπάνω κείμενο και να συζητήσετε:
 - το θέμα της ενδοσχολικής βίας: αίτια, συνέπειες, τρόπος αντιμετώπισης.
 - τους λόγους για τους οποίους το φαινόμενο βρίσκεται σε έξαρση, σύμφωνα με τα στοιχεία του κειμένου, στις αναπτυγμένες χώρες.
2. Να υποθέσετε ότι στο σχολείο σας παρατηρούνται φαινόμενα ενδοσχολικής βίας, κυρίως εναντίον κάποιων αλλοδαπών συμμαθητών σας.
Να γράψετε μια επιστολή διαμαρτυρίας στο περιοδικό του σχολείου σας.
3. Να υποθέσετε ότι ως γονιός διαπιστώνετε πως το παιδί σας παρενοχλεί άλλα παιδιά στο σχολείο.
Πώς θα αντιδρούσατε, ώστε να συνειδητοποιήσει το λάθος του; Τι θα του λέγατε;

4. Να υποθέσετε πως κάποιος συμμαθητής σας παρενοχλεί άλλα παιδιά στο σχολείο. Τι θα του λέγατε;

(Από την [Πολύτροπη Γλώσσα](#))

4. Η βία στην τάξη είναι σπάσιμο

Έλληνες καλλιτέχνες στρατεύονται κατά του bullying και αποκαλύπτουν τις εμπειρίες τους

Βασίλης Σολιδάκης: «Τα βάρη των ενηλίκων πλακώνουν τα παιδιά». «Οι αξίες της κοινωνίας μας είναι οι πράξεις μας» λέει ο καλλιτέχνης

Ο Αιμίλιος είναι το πιο ήσυχο παιδί της τάξης του. Ίσως αυτό είναι που τον βάζει στο στόχαστρο των συμμαθητών του. «Κατά το διάλειμμα τρεις μαθητές έσπρωξαν επίτηδες έναν μαθητή, ο οποίος πέφτει συχνά θύμα λεκτικής βίας. Τον ακινητοποίησαν, του πέταξαν τα γυαλιά και το κορίτσι-αρχηγός τα πάτησε. Ο πατέρας του θύματος ήρθε στο σχολείο να φέρει άλλο ένα ζευγάρι γυαλιά. Δεν παραπονέθηκε, αφού έχει συνηθίσει να συμβαίνουν τέτοια στο παιδί» (από έρευνα που πραγματοποίησε το 2009 το Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Τεκμηρίωσης της ΟΛΜΕ).

...

«Κάποιο αλβανόπουλο, αγόρι, πείραξε ενός Έλληνα το κορίτσι» αναφέρει η ίδια έρευνα. «Ο Έλληνας θίχτηκε, έγραψε συνθήματα κατά των Αλβανών στον τοίχο του σχολείου. Ο Αλβανός είπε πως θα καλέσει και άλλους για να του δείξουν έξω από το σχολείο. Την επομένη ήρθε ο πατέρας του Έλληνα διαμαρτυρόμενος ότι οι Αλβανοί έστησαν καρτέρι στο παιδί του. Το συμβάν έληξε με την παρέμβαση καθηγητών και διευθυντή. Καθημερινά παρατηρούνται περιστατικά συμπλοκής μεταξύ μαθητών-αγοριών με αποτέλεσμα τραυματισμούς. Επίσης, βανδαλισμοί σε θρανία, πόρτες, καρέκλες».

...

Ο Αλέκος Φασιανός ζωγράφισε «Το αβοήθητο παιδί». Ένα παιδί που μοιάζει με μεγάλο, έναν νέο με μεγάλα μάτια που σηκώνει τα δυο του χέρια ψηλά σαν να λέει «παραδίνομαι». «Δεν ξέρω πώς να ζωγραφίζω παιδιά, ιδίως σε αυτά τα στρουμπουλά αναγεννησιακά πρότυπα» λέει ο ζωγράφος. «Ζωγράφισα το “Αβοήθητο παιδί” με τα τεράστια μάτια των παιδιών που βλέπουμε πεινασμένα στις φωτογραφίες από την Αφρική».

...

Και ο Κώστας Βαρώτσος συμπληρώνει: «Η βία είναι στοιχείο που υπάρχει μέσα μας ως βασικό συστατικό της υπόστασης του ανθρώπινου είδους. Η βία δεν μπορεί να εξαφανιστεί, μπορεί

όμως να μετατραπεί σε δημιουργική δύναμη. Ας βοηθήσουμε τα παιδιά μας να γίνουν δημιουργικά και να μετατρέπουν τη βία σε δημιουργία. Είναι εφικτό».

...

Κατερίνα Λυμπεροπούλου
Η βία στην τάξη είναι σπάσιμο
Το Βήμα, 04/03/2012
<http://goo.gl/eeoKqZ>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να συζητήσετε με αφορμή τις δύο πρώτες παραγράφους την κοινωνική πλευρά της ενδοσχολικής βίας.
2. Να συζητήσετε τις απόψεις των δύο ζωγράφων, του Φασιανού και του Βαρώτσου. Πόσο αβοήθητο είναι ένα παιδί που δέχεται βία;
Να διατυπώσετε τις σκέψεις σας σε ένα άρθρο για τον τοπικό τύπο με τίτλο: *Και όμως μπορείς να αντιδράσεις.*
3. Να δημιουργήσετε μια αφίσα με θέμα την αντίσταση που μπορεί να προβάλει το θύμα του εκφοβισμού.
4. Ο Κ. Βαρώτσος δηλώνει: *Η βία δεν μπορεί να εξαφανιστεί, μπορεί όμως να μετατραπεί σε δημιουργική δύναμη.*
Με ποιους τρόπους, κατά τη γνώμη σας, η βία μπορεί να μετατραπεί σε δημιουργική δύναμη;
Να διατυπώσετε τις απόψεις σας σε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο.

(Από την [Πολύτροπη Γλώσσα](#))

5. Αφίσα για τον σχολικό εκφοβισμό

Πηγή: <https://www.change.org/p/don-t-bully-be-a-friend>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να περιγράψετε την αφίσα (σύμβολο, πρόσωπα, χρώμα) και να συζητήσετε για το σύμβολο και τα χωρίς συγκεκριμένα χαρακτηριστικά πρόσωπα.
2. Να συζητήσετε για την αντίθεση στο γραπτό μήνυμα. Νομίζετε ότι θα υστερούσε αυτό, αν υπήρχε μόνο η μία προτροπή;
3. Ποιο είναι το κοινό, στο οποίο απευθύνεται άμεσα η αφίσα και ποιο είναι αυτό, στο οποίο απευθύνεται έμμεσα και γιατί;

4. Να συγκεντρώσετε αφίσες με θέμα τον σχολικό εκφοβισμό, χωρίς γραπτό κείμενο και να τις αναρτήσετε στο ιστολόγιο της τάξης σας, μαζί με ένα σύντομο συνοδευτικό κείμενο ή σλόγκαν που θα δημιουργήσετε εσείς.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1.

Σχολική βία και σχολικός εκφοβισμός

(απόσπασμα)

Τι είναι λοιπόν σχολική βία;

Η σχολική βία ή schoolbullying όπως λέγεται, είναι ένα φαινόμενο που δεν εμφανίστηκε ξαφνικά σε όλον τον πλανήτη. Ανέκαθεν υπήρχε στα σχολεία, ανέκαθεν υπήρχαν οι νταήδες ή οι «εξωσχολικοί» που παρενοχλούσαν παιδιά και εφήβους, Τα τελευταία χρόνια όμως φαίνεται ότι υπάρχει αύξηση στην ενημέρωση, στην ευαισθητοποίηση και στην αποτροπή από τέτοιου είδους καταστάσεις, καθώς έχει δοθεί ιδιαίτερη σημασία στα δικαιώματα του παιδιού και του εφήβου, αλλά και στις επιδράσεις που αφήνουν στις διαπροσωπικές του σχέσεις και γενικότερα στον ψυχικό του κόσμο.

Η προσπάθεια επιβολής του πιο ισχυρού στον πιο αδύναμο, μπορεί να είναι ο κανόνας της φύσης, όπως λέμε το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό, αλλά σε εμάς τους ανθρώπους που αυτό που μας ξεχωρίζει από τα ζώα είναι ο εγκέφαλος και η ικανότητα να μπορούμε να σκεφτούμε, να αισθανθούμε, αλλά και να συναισθανθούμε, να ακολουθούμε αυτό που η λογική μας λέει και το συναίσθημά μας υπαγορεύει ο κανόνας της φύσης είναι διαφορετικός. [...]

Ποια είναι η προσωπικότητα του θύματος;

Συνήθως παρατηρούμε ότι θύματα του σχολικού εκφοβισμού πέφτουν παιδιά ή και έφηβοι που δεν μπορούν να προστατέψουν τον εαυτό τους, επειδή είναι πιο αδύναμα σωματικά ή ψυχολογικά. Πρόκειται δηλαδή για παιδιά πιο ευαίσθητα, με χαμηλούς τόνους, χαμηλή αυτοεκτίμηση, εσωστρέφεια, ανασφάλεια, όπου θεωρούν ότι η αδυναμία είναι το στοιχείο που τα χαρακτηρίζει και πως δεν μπορούν να αντιδράσουν. Μπορεί να προέρχονται από περιβάλλον αυταρχικό ή υπερπροστατευτικό, που δεν τους έχει δώσει πρωτοβουλίες και ευθύνες για να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν ως προσωπικότητες, οικογενειακό περιβάλλον που δεν έχει ενισχύσει την έκφραση, όχι μόνο του λόγου, αλλά και του συναισθήματος, χωρίς όμως να είναι αυτός ο κανόνας. Επίσης σε αυτή την κατηγορία μπορούν να ανήκουν παιδιά που προέρχονται από άλλη χώρα, έχουν άλλη θρησκεία, που, πιο απλά διαφέρουν! [...]

Ποια είναι η προσωπικότητα του θύτη;

Ο θύτης είναι συνήθως πιο ισχυρός, μπορεί να υπερέχει σωματικά ή και μυϊκά, αντιδραστικός, θέλει να ξεχωρίζει, αλλά με λάθος τρόπο, προσπαθεί να επιβεβαιωθεί μέσα από τις πράξεις επιβολής και ταπείνωσης του θύματος. Έρευνες έχουν δείξει ότι ο θύτης προέρχεται συχνά

από οικογένεια, όπου η βία σωματική, λεκτική ή ακόμη και συναισθηματική είναι παρούσα. Πρόκειται δηλαδή για ένα κακοποιητικό περιβάλλον, όπου τα μέλη της οικογένειας αναπαραγάγουν αυτό που γίνεται και στα ίδια ή αυτά που μαθαίνουν ως τρόπους συμπεριφοράς. Επιπλέον ο θύτης θεωρεί «μαγκιά» και ανωτερότητα, αίσθηση εξουσίας τη διαφορετική αυτή συμπεριφορά που του δίνει ευχαρίστηση καθώς νιώθει ότι καταξιώνεται στα μάτια των συμμαθητών του, χωρίς βέβαια να μπορεί να αντιληφθεί το παράλογο της κατάστασης, καθώς «μαγκιά» δεν είναι η επιβολή στον αδύναμο, εφόσον δεν μπορεί εκείνος να υπερασπιστεί τον εαυτό του.[...]

Έρευνες έχουν δείξει μάλιστα ότι οι θύτες μπορεί στο μέλλον να υιοθετήσουν τέτοιου είδους παραβατικές συμπεριφορές και ως ενήλικες, με αποτέλεσμα να μην αποκτήσουν ποτέ μια υγιή ψυχοκοινωνική ζωή, αλλά αντίθετα να εισπράττουν τις καταστροφικές συνέπειες της παραβατικότητάς τους που πλέον θα τους έχει γίνει τρόπος ζωής.

Μαρίνα Μόσχα, (Ινστιτούτο ψυχικής και σεξουαλικής υγείας)

Πηγή: mydoctors.gr/epistimonikaarthra/item/1581-sxoliki-bia-kai-sxolikosekfobismos

ΚΕΙΜΕΝΟ 2.

Επιθετικότητα που δηλώνουν ότι έχουν υποστεί τα παιδιά, κατά σχολική βαθμίδα

(Πίνακας)

Επιθετικότητα που δηλώνουν ότι έχουν υποστεί τα παιδιά, κατά σχολική βαθμίδα

▶ ΔΗΜΟΤΙΚΟ
 ▶ ΓΥΜΝΑΣΙΟ
 ▶ ΛΥΚΕΙΟ

ΠΗΓΗ: ΕΚΚΕ

Πηγή: <https://www.ekke.gr/>

ΚΕΙΜΕΝΟ 3.

Τείχη

Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ,
Μεγάλα κ' υψηλά τριγύρω μου έκτισαν τείχη
Και κάθομαι και απελπίζομαι τώρα εδώ.

Άλλο δεν σκέπτομαι. Τον νουν μου τρώγει αυτή η τύχη,
διότι πράγματα πολλά έξω να κάμω είχαν.

Α, όταν έκτιζον τα τείχη πώς να μην προσέξω;
Αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχον.
Ανεπαισθήτως μ' έκλεισαν από τον κόσμο έξω.

Κ.Π. Καβάφης

ΘΕΜΑ Α

Με συνοπτικό τρόπο να αποδώσετε την προσωπικότητα του θύματος και του θύτη (κείμενο 1), σε ένα κείμενο 80-90 λέξεων

(Μον. 15)

ΘΕΜΑ Β

1. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές ή Λάθος, σύμφωνα με το κείμενο 1. Να τεκμηριώσετε τις επιλογές σας στη Λάθος ένδειξη με συγκεκριμένες αναφορές από το απόσπασμα.

- 1) Η σχολική βία είναι φαινόμενο, που εμφανίστηκε ξαφνικά στον πλανήτη.
- 2) Οι εξωσχολικοί ασκούν σήμερα εκφοβισμό και βία στους ενδοσχολικούς.
- 3) Τα τελευταία χρόνια δίνεται ιδιαίτερη σημασία στα δικαιώματα του παιδιού.
- 4) Στις ανθρώπινες σχέσεις ισχύει ο κανόνας της επιβολής του ισχυρού.
- 5) Θύτες του σχολικού εκφοβισμού είναι παιδιά με χαλαρή αυτοεκτίμηση.
- 6) Θύματα του σχολικού εκφοβισμού είναι παιδιά μεταναστών.
- 7) Θύτες και θύματα έχουν μεγαλώσει σε αυταρχικά και βίαια περιβάλλοντα.
- 8) Η παραβατικότητα σήμερα θεωρείται τρόπος ζωής για όλους.
- 9) Ο θύτης είναι θύμα συναισθηματικής βίας.
- 10) Η παραβατική συμπεριφορά ακολουθεί τους θύτες και στην ενήλικη ζωή.

(Μον. 20)

2. Τι πετυχαίνει με τη χρήση ερωτήματος στους υπότιτλους του κειμένου 1 ο συντάκτης του;

(Μον. 5)

3. Σε ποια σχολική βαθμίδα δέχονται τα παιδιά τη μεγαλύτερη επιθετικότητα, σύμφωνα με τον πίνακα (Κείμενο 2), και σε ποια τη μικρότερη ;
Σε ποιους λόγους, κατά τη γνώμη σας, οφείλεται ο περιορισμός της επιθετικότητας στη συγκεκριμένη βαθμίδα; Να απαντήσετε σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων.

(Μον. 15)

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο είναι το θέμα του ποιήματος και πώς το διαχειρίζεται το ποιητικό υποκείμενο; Να απαντήσετε με συγκεκριμένες αναφορές από το κείμενο. Να αναπτύξετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο για το ποίημα, σύμφωνα με την αναγνωστική σας πρόσληψη (120-150 λέξεις).

(Μον. 15)

ΘΕΜΑ Δ

Να υποθέσετε πως το σχολείο σας οργανώνει μια εκδήλωση για τον σχολικό εκφοβισμό. Να συντάξετε μια ομιλία για το συγκεκριμένο θέμα, στην οποία περιγράφετε το φαινόμενο και τονίζετε τις επιπτώσεις που έχει τόσο στο θύμα, όσο και στη σχολική κοινότητα στο σύνολό της. Να αξιοποιήσετε και πληροφορίες από τα κείμενα που προηγήθηκαν (350 λέξεις).

(Μον. 30)